

ŽIVOT NA VESNICI, HISTORICKÉ PŘEDMĚTY

RVP PV:

VZDĚLÁVACÍ CÍLE:

rozvoj schopnosti žít ve společenství ostatních lidí (spolupracovat, spolupodílet se), přináležet k tomuto společenství (ke třídě, k rodině, k ostatním dětem) a vnímat a přijímat základní hodnoty v tomto společenství uznávané

vytvoření povědomí o mezilidských morálních hodnotách

seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije

vytvoření základů aktivních postojů ke světu, k životu, pozitivních vztahů ke kultuře a umění, rozvoj dovedností umožňujících tyto vztahy a postoje vyjadřovat a projevovat

seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu

vytváření elementárního povědomí o širším přírodním, kulturním i technickém prostředí, o jejich rozmanitosti, vývoji a neustálých proměnách

pochopení, že změny způsobené lidskou činností mohou prostředí chránit a zlepšovat, ale také poškozovat a ničit

vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti se světem, se živou a neživou přírodou, lidmi, společností, planetou Zemí

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY:

zachycovat skutečnosti ze svého okolí a vyjadřovat své představy pomocí různých výtvarných dovedností a technik (kreslit, používat barvy, modelovat, konstruovat, tvořit z papíru, tvořit a vyrábět z různých jiných materiálů, z přírodnin aj.)

vyjadřovat se prostřednictvím hudebních a hudebně pohybových činností, zvládat základní hudební dovednosti vokální i instrumentální (zaspívat píseň, zacházet s jednoduchými hudebními nástroji, sledovat a rozlišovat rytmus)

osvojovat si elementární poznatky o okolním prostředí, které jsou dítěti blízké, pro ně smysluplné a přínosné, zajímavé a jemu pochopitelné a využitelné pro další učení a životní praxi

mít povědomí o širším společenském, věcném, přírodním, kulturním i technickém prostředí i jeho dění v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických ukázek v okolí dítěte

vnímat, že svět má svůj řád, že je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečně pestrý a různorodý – jak svět přírody, tak i svět lidí (mít elementární povědomí o existenci různých národů a kultur, různých zemích, o planetě Zemi, vesmíru apod.)

porozumět, že změny jsou přirozené a samozřejmé (všechno kolem se mění, vyvíjí, pohybuje a proměňuje) a že s těmito změnami je třeba v životě počítat, přizpůsobovat se běžně proměnlivým okolnostem doma i v mateřské škole

SLOVNÍČEK POJMŮ

VESNICE – sídlo venkovského typu. Oproti městu se liší svoji velikostí, vybaveností, hustotou zalidnění a způsobem života. Náš venkov byl tradičně orientován na zemědělství. V současné době se mnohé rozdíly mezi městy a venkovem stírají. Do popředí se dostává výhoda čistého vzduchu, který vesnice často nabízí, nevýhodou je nižší občanské vybavenost a často nutnost zajíždět do měst za školou, prací či lékařem.

ROZVRSTVENÍ VESNICE – Vesnice byla výrazně diferenciována podle toho, kdo vlastnil jaké pozemky – sedlák (větší zemědělci vlastníci statek), rolník (zemědělci s menšími pozemky), bezzemek (hospodařili na pronajaté půdě), čeledíni a děvečky (pracovali u sedláka za stravu a ubytování), chudina a žebráci.

ZPŮSOB OBŽIVY – Tradičním způsobem obživy na venkově bylo zemědělství – pěstování užitkových rostlin a chov užitkových zvířat. Tradiční hospodaření na vlastních pozemcích bylo výrazně narušeno v době po nástupu komunismu k moci (proběhla tzv. kolektivizace zemědělství). V současné době se způsob obživy většinou neliší na venkově od měst. Pěstování rostlin a chov užitkových zvířat jsou většinou využívány jako přílepení k rodinnému rozpočtu. Patrná je také rekreační funkce těchto činností.

SVĚTNICE (KUCHYNĚ) – bývala největší obytnou místností v domech našich předků na venkově. Vybavena byla zejména dřevěnými lavicemi, truhlou (na ukládání oblečení), postelí s péřovými peřinami, stolem a židlemi. Topilo se v peci. Větší domy mívaly ještě větší, podobně vybavený pokoj, který se nazýval ijzba.

DOŠKY – svázané svazky slámy ze žita, které byly používány jako krytina na střechy.

VEPŘOVICE (kotovice) – nepálená, sušená cihla.

STODOLA – hospodářská budova k uskladnění slámy a sena.

DRANÍ PEŘÍ – pracovní besedy, při kterých se setkávaly ženy ze sousedství a draly peří z hus či kachen (trhaly praporky peří z brků). Peří se poté využívalo do peřin a polštářů. Při těchto setkáních se vyprávěly různé historky a zpívaly lidové písně.

NEVOLNICTVÍ – poddaní byli závislí na svém pánovi (majiteli půdy). Bez jeho svolení se nemohli volně stěhovat, ženit (vdávat), posílat děti na studia. Nevolnictví u nás bylo zrušeno v roce 1781 císařem Josefem II.

ROBOTA – služba poddaných pro svoje pány - vrchnost („práce na panském“) bez nároku na odměnu. Většinou se jednalo o několik dní v týdnu. Využívána byla hlavně v období setí a sklizně. Robota byla zrušena až v roce 1848.

ODKAZY NA LITERATURU:

LITERATURA PRO DĚTI:

Růžek, M.: Na venkově. Praha: Grada 2011.

Franczeková, A., Motylewká, G.: Život na vesnici. Praha: Albatros 2008.

Arredondo, F.: Statek a život na venkově.Říčany: Sun 2018.

McKie, K.: Zvířátka na venkově. Praha: Svojtka & Co. 2004.

Sójka-Leszczynska, A.: Zvířátka na venkově: knížka, kulisa, vylamovací figurky zvířátek. Havlíčkův Brod: Fragment 2001.

Zvířátka na statku a venkově: obrázková knížka 100. Říčany: Sun, 2018.

Bator, A., Gołabek, E.: Oblíbená zvířátka na venkově: nálepkový sešit : nálepky & kuriozity & mozaiky & hlavolamy. Ostrava: Akjsomat 2013.

Štěpánek, I.: Zvířátka na venkově. Přelouč: Amipa 2010.

Fischer, G.: Rok na vesnici. Praha: Fortuna Print, 2000.

Fischer, G.,Besendörfer, H., Eisele, M.: Co se děje na statku: život na statku. Praha: Svojtka & Co. 2014.

Podívej! Co je to?. Praha: Euromedia Group, 2019. Pikola.

ENCYKLOPEDIE:

Encyklopedie. Život na venkově, zvířata a rostliny. Říčany: Nakladatelství Sun.

Encyklopedie. Zvířata a rostliny. Zábavné informace pro děti. Říčany: Nakladatelství Sun.

Cancio Barón, E.: Život na statku: dětská ilustrovaná encyklopedie. Říčany: Sun 2013.

POHÁDKOVÉ KNIHY

Váchová, Š.: Chaloupka na vršku. Praha: Česká televize 2009.

Váchová, Š.: Chaloupka na vršku: nové příběhy. Praha: Česká televize 2013.

LITERATURA OBSAHUJÍCÍ INFORMACE PRO UČITELE:

Sulzenbacher, G.: Zapomenutá řemesla a život na venkově. Praha: Slovart 2003.

Kozieł-Nowak, M.: Rok na venkově. Brno: Host 2018.

Čapka, F.: Vlastivěda 5. Šesté vydání. Brno: Nová škola, 2016.

METODICKÝ KOMENTÁŘ:

K tématu minulosti venkova a s ním spojených historických předmětů je k dispozici dlouhá řada publikací, představujících život na venkově, na statku či zde chovaná zvířata. Napsána byla také řada encyklopedií pro děti. K tématu existuje také celá řada her a dalších aktivit. Využít je možné také návštěvu muzeí, skanzenů, kde se mohou děti seznámit s tím, jak žili naši předci. V některých institucích je možné také některé činnosti přímo vyzkoušet (např. zpracování vlny a lnu). Navštívit je možné také místní farmu či statek, kde mohou děti vidět živá zvířata a dozvědět se mnohé o procesu vzniku potravin, které se jim dostávají na talíř (např. sklizeň a zpracování obilí, pečení chleba). Téma nabízí také řadu námětů k povídání s dětmi. Pochopení toho, jak naši předci žili, je jistě potřebné pro to, aby si vážili svých předků a rodiny, ale i obce a širšího regionu, potažmo vlasti.

ZÁKLADNÍ POMŮCKY:

Omalovánky Jak se žilo na vesnici (dostupné zde: <https://bylo-nebylo.cz/?24,omalovanky-jak-se-zilo-na-vesnici>)

Quis, J.: Život na statku. Praha: Fragment, 2012. Poznávací a zábavná leporela.

-různé hry na téma statek, farma, venkov

Interaktivní hra Na farmě. Hra s 3D statkem a zvířátky (Kouzelné čtení, Albi).

Zvířátka na statku. Interaktivní mluvicí kniha (Kouzelné čtení, Albi).

Poznávací puzzle statek (např. zde: <https://www.informace-zbozi.cz/produkt/poznavaci-puzzle-statek-35-dilku-01615779/>)

Hra Granna Superfarmář de luxe (dostupná např. zde: https://www.mall.cz/rodinne-hry/granna-superfarmar-de-luxe?gclid=EA1a1QobChMlIdzIxs2D5gIVCfIRCh37_gZeEAQYASABEgIEBPD_BwE)

Malý objevitel Na venkově + kouzelná tužka edukační společenská hra v krabici. Trefl.

Pexesa s danou tematikou

BÁSNIČKY A PÍSNÍČKY K TÉMATU

Lauda, R.: Radosti malých: řada 24 obrázků ze života našich dětí s prstonárodními říkadly. Praha: Paseka 1996.

České lidové písničky. Zábavný zpěvník pro kluky a holčičky. Říčany: Sun 2019.

Nezval, V.: Věci, květiny, zvířátka a lidé pro děti. Praha: Studio trnka 2013.

Lada, J.: Dětem. 14. vydání (9. vydání zcela přepracované a rozšířené). V Praze: Albatros 2017.

Lada, Josef. Říkadla podle Josefa Lady. Praha: Supraphon 2007.

Černý, K.: Špity špity bábo: veselá říkadla z lidové poezie. 3. uprav. vyd. Praha: Albatros 1995.

Hrubín, F.: Říkejte si se mnou. Praha: Studio trnka 2010.

PŘÍKLADY AKTIVIT

- návštěva muzeí, skanzenů
- návštěva a prohlídka farmy, statku, místního chovatele, poznávání zvířat
- chov vlastního malého zvířete (např. zakrslého králíka) – cílem je, aby děti poznaly, co tato starost obnáší
- poznávání historických předmětů (váhy decimálky, staré žehličky, máselnice apod.), děti si mohou vyzkoušet práci s nimi
- povídání s dětmi o tom, jak naši předci žili, co z dřívějších dob okolo nás zůstalo, co se změnilo (možnost pozvat pamětníka z vybrané rodiny)
- povídání s dětmi o rozdílech života na vesnici a ve městě (výhody a nevýhody)
- rozřazování kartiček patřících k městu (továrny, kino, krytý bazén,...) či k venkovu (kohout, pole,...) – nutné ale doplnit o vysvětlení, že nelze zcela zobecňovat
- malování obrázků na téma život na vesnici
- pečení vlastního chleba
- povídání s včelařem o včelách a jejich užitečnosti
- povídání o životě dětí dříve (pasení ovcí, koz apod.) a dnes (výhody a nevýhody)
- pěstování vlastního obilí či jiné plodiny
- dobové hry (cvrnkání kuliček, káča, tlučení špačků,...)
- hra na švadleny (dle připravených rámců – protahování provázků připravenými otvory)
- procházka obcí a hledání historických stop okolo nás
- vyzkoušení starých řemesel (viz samostatně zpracované téma)
- oživování zapomenutých předmětů (vyřazených předmětů denní potřeby, zejména kuchyňského náčiní) – úprava pomocí korálků, filcu, knoflíků apod. (vytváření obličeje, vlasů, oblečení, případně přeměna na zvířátka). Je možné spojovat také více předmětů dohromady – k této aktivitě blíže: Špačková, R.: 111 námětů pro tvořivou hru dětí: sborník činností pro mateřské školy. Praha: Portál, 1998, s. 84.

POUŽITÁ LITERATURA

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Dostupný zde:

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani-od-1-1>

Čapka, F.: Vlastivěda 5. Šesté vydání. Brno: Nová škola, 2016.

Kozieł-Nowak, M.: Rok na venkově. Brno: Host 2018.